

Handläggare
Carolina Morales
Telefon: 08-50825146
Linn Hemmingsson
Telefon: 08-50825327

Till
Socialnämnden
2023-09-26

Barnfamiljer med socialtjänstkontakt i Stockholms stad som lever under osäkra boendeförhållanden 2023

Redovisning av kartläggning från mars 2023

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner rapporten om barnfamiljer med socialtjänstkontakt i Stockholms stad som lever under osäkra boendeförhållanden.
2. Socialnämnden överlämnar rapporten till stadsdelsnämnderna, bostadsbolagen, SHIS och bostadsförmedlingen för kännedom.

Sammanfattning

Socialförvaltningen har sedan 2004 vartannat år genomfört kartläggningar av barnfamiljer som saknar permanent bostad och som har kontakt med någon av stadens enheter inom socialtjänsten. Kartläggningen ger en översiktssbild av antalet barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever i osäkra boendeförhållanden som rapporterats in till socialförvaltningen under mars månad 2023. Totalt 387 barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden har rapporterats in 2023, vilket är en minskning med 46 barnfamiljer sedan 2021. Andelen barnfamiljer i förhållandevis stadigvarande boendelösningar ligger på en fortsatt hög nivå, då 72 procent av samtliga kartlagda barnfamiljer uppgetts bo i mer stadigvarande boendelösningar.

Bakgrund

Socialförvaltningen har sedan 2004 vartannat år genomfört kartläggningar av barnfamiljer som saknar permanent bostad och som har kontakt med någon av stadens enheter inom socialtjänsten.

Kartläggningarnas syfte är att kunna följa utvecklingen över tid, att få mer kunskap om målgruppen och att använda kunskapsunderlaget för att kunna utarbeta adekvata insatser.

Socialförvaltningen gör också vartannat år en kartläggning av hemlöshetsituationen totalt i staden utifrån stadens definition av personer som lever i hemlöshet. Den senaste kartläggningen

genomfördes den 25 september 2022 och behandlades av socialnämnden 23 maj 2023.

Ärendet

Kartläggningen ger en översiktsskild av antalet barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever i osäkra boendeförhållanden som rapporterats in till socialförvaltningen under mars månad 2023.

Definitioner och avgränsningar

Barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden definieras i staden enligt följande:

"Familjer eller ensamstående med hemmavarande barn under 18 år som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande andrahands- eller inneboendekontrakt och därför är hänvisade till tillfälliga boendialternativ. Dessutom familjer eller ensamstående med barn som vistas på institutioner, i familjehem eller annan vårdinrättning och inte har någon ordnad bostad vid utskrivning".

Hemmavarande barn innebär att barnet/barnen bor hos föräldrarna/föräldern helt eller delvis.

Enligt stadens definition av hemlöshet räknas inte boende i försökslägenhet eller inom SHIS Bostäder som en hemlöshetssituation. I kartläggningen av barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden omfattas dock barnfamiljer som bor i försökslägenhet eller inom SHIS. Anledningen till att en bredare definition används i denna kartläggning är att de aktuella boendelösningarna inte är permanenta, samtidigt som de berör barn.

Sedan 2021 inkluderas även nyanlända barnfamiljer som är anvisade till staden enligt Bosättningslagen (2016:38), ingår i etableringen och har socialtjänstkontakt på en stadsdelsnämnd i kartläggningens målgrupp.

I redovisningen av resultaten av kartläggningen har ambitionen varit att skilja ut barnfamiljer som definieras som nyanlända i Stockholms stad från övriga barnfamiljer med socialtjänstkontakt som lever under osäkra boendeförhållanden. Anledningen till det är att i så hög utsträckning som möjligt kunna jämföra resultaten av kartläggningarna över tid. Kartläggningens resultat belyser dock det förhållandet att socialtjänstens verksamheter i praktiken inte gör några skarpa gränsdragningar mellan barnfamiljer med socialtjänstkontakt utifrån bakgrunden till att de är kommuninvånare, utan arbetar med individens behov i centrum. Detta är en självklarhet utifrån hur socialtjänstlagen är utformad men innebär i det här sammanhanget att resultatens jämförbarhet påverkas, och att jämförelser över tid därför ska göras med viss

försiktighet. I följande avsnitt sammanfattas resultat från kartläggningen.

Resultat

Resultaten av 2023 års kartläggning i korthet:

- Totalt 387 barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden har rapporterats in 2023, vilket är en minskning med 46 barnfamiljer sedan 2021.
- Av dessa 387 barnfamiljer har 101 hushåll rapporterats vara nyanlända.
- Sammanlagt 890 barn har rapporterats in till kartläggningen, vilket är en minskning med 128 barn jämfört med föregående kartläggning.
- Majoriteten, 72 procent, av de inrapporterade barnfamiljerna bor i boendeformer av mer stadigvarande karaktär.
- SHIS är sammantaget den överlägset vanligaste boendeformen i målgruppen barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden.
- Majoriteten av hushållen utgörs av en ensamstående kvinna med barn.
- Målgruppen består huvudsakligen av barnfamiljer med utrikesfödda föräldrar.
- Våld i nära relation uppges vara den vanligaste anledningen (27 %) till att de icke nyanlända barnfamiljerna befinner sig i en osäker boendesituation.
- Ekonomiskt bistånd är den vanligaste huvudsakliga inkomstkälla för majoriteten av barnfamiljerna.
- Majoriteten av de kartlagda barnfamiljerna har saknat eget permanent boende i mer än ett år.

Jämställdhetsanalys

Kartläggningen visar att andelen ensamstående kvinnor med barn är i majoritet när det gäller de inrapporterade barnfamiljerna med socialtjänstkontakt i Stockholms stad som lever under osäkra boendeförhållanden. Kvinnor tenderar att vara överrepresenterade i strukturellt orsakad hemlöshet¹ samt att kvinnor som lever i hemlöshet i betydligt högre utsträckning än män gör det tillsammans med sina minderåriga barn.

Ärendets beredning

Ärendet har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 september 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 21 september 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Resultaten av 2023 års kartläggning visar att majoriteten (72 procent) av de kartlagda hushållen befinner sig i boendelösningar som definieras som förhållandevis stadigvarande, som SHIS eller försöks- eller träningslägenhet. Resultaten tyder på en bred förankring av stadens inriktning mot att biståndssökande bostadslösa barnfamiljer i möjligaste mån ska erbjudas mer stadigvarande boendelösningar.

En majoritet av de barnfamiljer som befinner sig i boendelösningar som definieras som förhållandevis stadigvarande bor inom SHIS. SHIS genomgångsbostäder för barnfamiljer har funnits sedan 2009 och har ett särskilt uppdrag att ta fram och hyra ut lägenheter till familjer. Ett boende via SHIS innebär tillgång till en egen lägenhet och vid behov även möjlighet att få visst stöd vid exempelvis myndighetskontakter. Under boendetiden arbetar SHIS aktivt enligt metodiken kallad ”Vägen till en egen bostad” för att rusta hyresgästen, utifrån varierande behov, för tillträde till den reguljära bostadsmarknaden.

Ibland går det emellertid inte att undvika att placera en barnfamilj i en mer tillfällig boendelösning. Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020-2025 föreskriver att ett sätt att lindra utsattheten hos barn som hänvisas till akuta eller kortvariga boendelösningar är att se över det enskilda barnets behov av kompensatoriska åtgärder, till exempel genom att tillämpa en mer generös bedömning vid beslut om ekonomiskt bistånd till olika typer av fritidsaktiviteter. Det kan också handla om att samarbeta med civilsamhället kring att erbjuda läxläsning, fritidsaktiviteter med mera till berörda barn.

Socialförvaltningen tog 2022 fram en checklista till stöd för stadsdelsnämnderna i de fall alternativet är att placera en barnfamilj i en tillfällig boendelösning. Som utgångspunkt i det arbetet användes Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) definition² av vad som anses vara ett adekvat boende för barn. Definitionen fokuserar på den konkreta boendemiljön och barnens känsla av trygghet.

Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020-2025 understryker även vikten av att de funktioner i stadens socialtjänst

² Se till exempel IVO avdelning Syds beslut Dnr 8.5-40815/2013

som möter barn som lever under osäkra boendeförhållanden, eller riskerar att hamna utan fast bostad, bör med vårdnadshavares samtycke och så långt som möjligt tala med och informera barnet/barnen om situationen och vad som ska hända.

Barnet/barnens synpunkter och tankar ska bli lyssnade till. Det är viktigt att återkoppla till barnet hur de synpunkter barnet ger uttryck för kommer att användas i utredningen av familjens boendesituation. Socialförvaltningen har tagit fram *Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten*³ som bland annat ger stöd och vägledning i hur barn kan göras delaktiga i socialtjänstären.

Våld i nära relation som orsak till osäkra boendeförhållanden
Våld i nära relation som orsak till ett osäkert boendeförhållande har ökat i de senaste kartläggningarna. Det här är uppgifter som förvaltningen har anledning att fortsatt följa. I dessa familjer där barn har upplevt våld har barnen en dubbel utsatthet, vilket gör det extra viktigt att uppmärksamma att de får det stöd och skydd som de behöver.

Socialtjänstlagen saknar dock bestämmelser som ger bostadslösa en allmän rätt att få boende av socialtjänsten. Av praxis från Högsta förvaltningsdomstolen⁴ framgår att två kriterier ska vara uppfyllda för att rätt till bistånd ska föreligga, dels ska den enskilde vara helt bostadslös och dels ska hon eller han ha speciella svårigheter att på egen hand skaffa en bostad. Det är inte tillräckligt att man har allmänna svårigheter, exempelvis på grund av en ansträngd situation på den lokala bostadsmarknaden, utan det ska vara fråga om sådana speciella svårigheter som följer av att man tillhör en socialt utsatt grupp. Som socialt utsatta grupper brukar personer med långvarigt missbruk/beroende, psykisk ohälsa eller annat tillstånd som medför varaktig funktionsnedsättning räknas.

Socialtjänstens bostadsansvar vid våldsutsatthet är i första hand att säkerställa skyddsbehovet och att ge stöd i bostadssökande, inte att bistå med permanent bostadsanskaffande. Socialnämnden har i samarbete med Bostadsförmedlingen i Stockholm AB i stadens budget för 2023 uppdrag att utreda vilka hinder som finns för våldsutsatta att få bostad via förtur.

Samhällsvägledning, praktiskt stöd i bostadssökande och självförsörjning

Situationen på bostadsmarknaden har medfört att fler hushåll söker socialtjänstens stöd i bostadssökande. Socialtjänsten kan utifrån enskilda personers och hushålls behov ge information och praktiskt stöd i syfte att stärka personers möjligheter att själva tillgodose sina behov av bostad. De flesta stadsdelsförvaltningar har tjänster som

³ Socialförvaltningen, Stockholms stad. Dnr 3.1.1-388/2021

⁴ RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130

ger ett sådant stöd och vägledning i bostadssökande för de familjer och enskilda personer som har bistånd från socialtjänsten. Funktionen benämns oftast bolots, men kan också kallas exempelvis bohandläggare eller boresurs.

Erfarenheter från såväl verksamheter inom staden som från Göteborgs stad visar att ett praktiskt och handfast stöd i bostadssökande, i kombination med samhällsvägledning, ger goda resultat. Exempel på praktiskt stöd kan vara att bistå personer i att skaffa bank-ID, att svara på annonser om bostäder för uthyrning och att följa med och titta på tillgängliga bostäder i områden som den sökande kanske saknar erfarenheter av. Det är också viktigt att ge stöd i att anmäla sig till Bostadsförmedlingen i Stockholms kö, och att underlätta för personer att behålla sin plats i kön.

Studier av barnfamiljer som lever i osäkra boendeförhållanden⁵ har visat att kunskaperna om hur samhället är organiserat generellt är låga. För att vårdnadshavare med barn ska kunna tillvarata sina möjligheter att fatta informerade beslut kring sitt bostadssökande behöver vårdnadshavarna tillgång till kunskap om hur samhället är organiserat samt tydlig information om vilka rättigheter och möjligheter de har.

Självförsörjning i form av lönearbete ökar förutsättningarna för att bostadssökande ska kunna etablera sig på bostadsmarknaden. Initiativ som leder till att personer blir självförsörjande är därför en viktig del i det långsiktiga arbetet att motverka att barnfamiljer lever under osäkra boendeförhållanden och där fyller Jobbtorg en viktig funktion. Inom ramen för stadens mottagande av nyanlända har en samverkansmodell utarbetats kring hushåll som bor i SHIS genomgångsbostäder för nyanlända och som syftar till att stärka förutsättningar för nyanlända hushålls inträde på den reguljära bostadsmarknaden efter etableringstidens slut. Samverkansmodellen bygger på ett tätt och systematiskt samarbete mellan stadsdelsförvaltningar, Jobbtorgens jobbmatchare, SHIS medarbetare och civilsamhällets aktörer.

Enligt uppgifter från SHIS har resultaten av att rikta jobbmatchare mot hushåll inom SHIS boende för nyanlända visat goda resultat då insatsen har lett till att ett relativt stort antal hushåll har kunnat matchas mot arbeten och inträda på den reguljära bostadsmarknaden. Det bör därför övervägas att se över möjligheten att rikta motsvarande satsningar också mot de barnfamiljer som bor inom SHIS övriga boendeformer.

Mot bakgrund av att många hushåll söker socialtjänstens stöd i bostadssökande finns ett fortsatt behov av att fördjupa kunskapen

kring vilka metoder för stöd i bostadssökande som är verksamma och av att utveckla stödet till hushåll som behöver hjälp i sitt bostadssökande. Exempel på åtgärder som stadsdelsförvaltningarna kan vidta i syfte att bidra till fördjupad kunskap och utveckling av arbetssätt är att göra uppföljningar av personer som fått stöd i bostadssökande samt att jämföra resultat mellan stadsdelsförvaltningar som erbjuder olika typer av stöd. Socialförvaltningen har ett övergripande ansvar för att sprida kunskap och lärande exempel om stöd i bostadssökande i staden. Under 2022 har förvaltningen anordnat ett flertal webinarier på temat.

Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att stödja implementeringen av stadens program för att motverka hemlöshet 2020-2025. Inom ramen för arbetet arrangerar förvaltningen i november en inspirationsförmiddag där två stadsdelsförvaltningar delar med sig av olika arbetssätt kring praktiskt stöd i bostadssökande. Särskild vikt kommer att läggas vid arbetet med barnfamiljer. Under den stadsövergripande barnrättsveckan 9-13 oktober kommer de principer för arbetet med målgruppen som framgår av hemlöshetsprogrammet att behandlas i ett seminarium.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens kartläggning av barnfamiljer med socialtjänstkontakt i Stockholms stad som lever under osäkra boendeförhållanden.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Rapport: Barnfamiljer med socialtjänstkontakt i Stockholms stad som lever under osäkra boendeförhållanden. Mars 2023.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-09-14
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-09-13